

## Jordbruksutskottets betänkande

**1980/81:11**

**om intrång i Stora Sjöfallets nationalpark (prop. 1980/81:19)**

### Propositionen

I proposition 1980/81:19 har regeringen (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen att bemyndiga regeringen att medge det intrång i Stora Sjöfallets nationalpark som enligt vad som framgår av propositionen föranleds av en tredje tilloppstunnel till Vietas kraftstation.

### Motionerna

I motion 1980/81:15 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1980/81:19 och samtidigt hos regeringen begär ett samlat förslag i enlighet med vad som förordas i motionen,
2. att, om riksdagen ändå beslutar i enlighet med propositionens förslag, den samtidigt uttalar att beslutet inte får påverka behandlingen av etapp två i Jaurekaska.

I motion 1980/81:50 av Hans Wachtmeister (m) yrkas att riksdagen avslår propositionen i vad rör intrång i nationalparken i avvaktan på remissbehandling av vattenfallsverkets utredning i saken.

### Uppvaktningar m. m.

Utskottet har i samband med ett studiebesök i Stora Sjöfallets nationalpark i september 1980 fått information om det aktuella företagens omfattning och konsekvenser i olika avseenden. I nämnda sammanhang uppvaktades utskottet av företrädare för lokalbefolkningen, däribland medlemmar av Sirkas sameby.

### Utskottet

Stora Sjöfallets nationalpark avsattes år 1909 i syfte att bevara ett högnordiskt fjällandskap i ett naturligt tillstånd. För att göra det möjligt att reglera de s. k. Suorvasjöarna utbröts dessa jämte vissa byggnadsområden ur nationalparken år 1919. Sedan dess har ytterligare regleringar och kraftverksutbyggnader lett till omfattande intrång i nationalparken, inte minst i området kring nuvarande Vietas kraftstation.

Det vattenmål som ligger till grund för framställningen om intrång i Stora Sjöfallets nationalpark avser en tredje tilloppstunnel till Vietas kraftstation. Ändamålet med tunneln är att minska fallförlusterna i tilloppet till

kraftstationen och att därigenom få en större produktion i stationen. Produktionsökningen uppgår till 55 GWh/år.

Tunneln kommer att utsprängas i berg och blir ca 5,5 km lång. Den berör såväl nationalparken som det från parken utbrutna området vid Suorvaanläggningen. Arbetena omfattar bl. a. utsprängning av 2 milj. m<sup>3</sup> bergmassor löst mått. Dessa avses läggas upp vid Suorvadammen inom den tidigare utbrutna delen av nationalparken. Utsprängningen kommer att ske från tunnelns båda ändpunkter samt från ett tunnelpåslag ungefär på tunnelns mitt. Det nedre påslaget med tillfartsväg är de permanenta anläggningsdelar som berör mark i dagen inom nationalparken. Tillfartsvägen kommer att bli 700 m lång. Påslaget tar i anspråk en yta av ca 500 m<sup>2</sup>.

Vattenöverdomstolen uttalade i beslut den 20 maj 1980 bl. a. att företaget inte uppfyllde de ekonomiska tillåtlighetsreglerna i 2 kap. 3 § första stycket vattenlagen samt hänsköt till regeringen frågan huruvida företaget skulle få komma till stånd.

Regeringen har vid sin prövning av företaget enligt 2 kap. 3 § tredje stycket vattenlagen funnit att detta – framför allt med hänsyn till dess sysselsättningskapande effekt – har så stor betydelse från allmän synpunkt att det bör medges med stöd av nyssnämnda lagrum. Enligt föredragande departementschefen väger de energi- och sysselsättningspolitiska skälen i detta fall tyngre än skyddet av en del av nationalparken som redan har blivit föremål för stora ingrepp. I sammanhanget erinras om att naturvårdsverket avser att senare föreslå att vissa delar bryts ut ur nationalparken med hänsyn till de ingrepp som skett.

I propositionen lämnad redovisning av grunderna för regeringens bedömning innehåller i övrigt bl. a. följande.

De anläggningsarbeten som berör nationalparken kommer till helt övervägande del att utföras under jord. Permanenta ovanjordsanläggningar blir endast ett tunnelpåslag och en kortare tillfartsväg till tunnelpåslaget. De utsprängda bergmassorna kommer att läggas upp vid Suorvadammarna, belägna inom den tidigare utbrutna delen av nationalparken. Ovanjordsanläggningarna ligger i anslutning till de områden av nationalparken som har påverkats av tidigare arbeten för Vietas kraftstation. De kommer inte att ge upphov till någon fortgående verksamhet efter det att arbetena med dem slutförts.

Några egentliga olägenheter av företaget torde enligt propositionen bara uppstå under byggnadsskedet, vilket beräknas vara i ca 4,5 år. Under denna tid kan visst intrång i renkötseln uppkomma inom arbetsområdet. Det är därför angeläget att samråd sker med de berörda samerna. Likaså kan viss påverkan ske på fiske och fiskbestånd i Kärtjejaure och Langas till följd av grumlingar och andra vattenföroreningar från tunnelbygget. Åtgärder bör därför enligt propositionen vidtas för att i möjlig mån minimera föroreningarna. Eftersom elproduktionen i Vietas kraftstation kommer att ske med användande av mindre vatten än nu, kommer företaget samtidigt att medföra

att vattenståndsvariationerna till följd av korttidsregleringen minskar.

Flertalet remissinstanser motsätter sig inte det ifrågavarande intrånget.

I motionerna 15 och 50 yrkas avslag på propositionen under påstående att ytterligare projekt planeras som kan leda till fortsatta och kanske ännu allvarligare ingrepp i nationalparken. Härmed åsyftas en av vattenfallsverket projekterad sänkingskanal med regleringsdamm vid Jaurekaska, som är avsedd att öka fallhöjden vid Vietas kraftstation. Motionärerna varnar för att ett tillstånd till det nu aktuella tunnelbygget kan tvinga fram en fortsatt utbyggnad vid Jaurekaska på grund av den sammankoppling som skett mellan de båda företagen. Båda utbyggnadsetapperna bör enligt motionärerna behandlas i ett sammanhang och föreläggas riksdagen för gemensam behandling.

I motion 15 framförs dessutom ett andrahandsyrkande av innebörd att riksdagen, om propositionen bifalles, samtidigt bör uttala att beslutet inte får påverka behandlingen av etapp två i Jaurekaska.

Utskottet vill för sin del erinra om det principuttalande som gjordes av riksdagen i samband med behandlingen av en proposition om intrång i Pieljekaise nationalpark (prop. 1978/79:115 bil. 2, JoU 1979/80:39, rskr 1979/80:345). I betänkandet underströk utskottet starkt vikten av att nationalparkernas områden bevaras intakta för framtiden och att den allra största restriktivitet iakttas när ingrepp av någon angelägen anledning aktualiseras. I propositionen framhåller föredraganden att han helt instämmer i nämnda riksdagsuttalande. Med hänsyn till de särskilda omständigheter som föreligger och som närmare redovisats ovan har emellertid föredraganden ansett att skälen för ifrågavarande projekt i detta fall väger tyngre än skälen däremot.

Utskottet har i samband med ett studiebesök i det aktuella området i september 1980 fått utförlig information om företagets omfattning och om dess konsekvenser i olika avseenden. I nämnda sammanhang uppväktades utskottet av representanter för lokalbefolkningen – bl. a. medlemmar av Sirkas sameby – som anförde synpunkter på såväl det nu aktuella ingreppet som den planerade utbyggnaden vid Jaurekaska.

I likhet med föredraganden har utskottet funnit att det område av Stora Sjöfallets nationalpark som berörs av den nya tilloppstunneln – i ännu högre grad än i fråga om det i Pieljekaise aktuella området – redan är påverkat av vattenkraftsutbyggnader. Några egentliga olägenheter av företaget torde, som framhålls i propositionen, bara uppstå under byggnadsskedet, vilket beräknas omfatta ca 4,5 år. De varaktiga förändringar i landskapsbilden som det begärda intrånget skulle orsaka framstår som obetydliga i jämförelse med tidigare påverkan. Vid en samlad bedömning av skälen för och emot en utbyggnad har utskottet inte funnit nationalparksintresset i sig vara en tillräcklig anledning för utskottet att i detta fall motsätta sig det begärda intrånget.

En tillämpning av de bedömningsgrunder som anvisas i gällande riksdagsbeslut rörande markanvändning inom de obrutna fjällområdena torde inte heller innebära något hinder mot ett företag av den begränsade omfattning som det här är fråga om.

Vad utskottet anfört innebär att utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionerna 15 och 50 såvitt avser yrkande om avslag på propositionen. Det bör dock tilläggas att utskottet har förståelse för motionärernas oro över att planer på ytterligare utbyggnader kan leda till fortsatta ingrepp i nationalparken. Utskottet vill därför understryka att utskottet vid sitt ställningstagande i detta ärende gjort en helt fristående bedömning, begränsad till skälen för och emot det nu föreliggande tunnelprojektet. Ett riksdagsbeslut i den av utskottet förordade riktningen bör därför inte kunna åberopas till stöd för ytterligare ingrepp i nationalparken. Beslutet får med andra ord inte tillmätas prejudicerande betydelse i fråga om en eventuell fortsatt vattenkraftsutbyggnad vid Jaurekaska eller andra projekt som kan beröra nationalparken. Vad utskottet här anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Härigenom får syftet med motion 15 yrkande 2 anses tillgodosett.

## Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1980/81:15 yrkande 1 och motion 1980/81:50 bemyndigar regeringen att medge det intrång i Stora Sjöfallets nationalpark som enligt vad utskottet anfört föranleds av en tredje tilloppstunnel till Vietas kraftstation,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av motion 1980/81:15 yrkande 2 anfört om bedömningen av föreliggande intrång i Stora Sjöfallets nationalpark.

Stockholm den 25 november 1980

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

*Närvarande:* Einar Larsson (c), Arne Andersson i Ljung (m), Maj Britt Theorin (s)\*, Börje Stensson (fp), Grethe Lundblad (s), Sven Lindberg (s), Åke Wictorsson (s)\*, Sven Eric Lorentzon (m), Gunnar Olsson (s)\*, Märta Fredrikson (c), Håkan Strömberg (s), Esse Petersson (fp)\*, Lennart Brunander (c), Ingvar Eriksson (m) och Jan Fransson (s)\*.

\* Ej närvarande vid betänkandets justering.